Baština Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine

Trideset godina Dejtonskog mirovnog sporazuma: dosezi u izgradnji mira i funkcionalne države: Dejtonski mirovni sporazum

Pejanović, Mirko

2026

https://bastina.anubih.ba/handle/123456789/865

Preuzeto s Baštine Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine

https://bastina.anubih.ba/

DOI: 10.5644/PI2026.222.04

Geopolitički položaj Bosne i Hercegovine u kontekstu multipolarne geometrije moći i nove sigurnosne arhitekture Evrope

Sead Turčalo[*]

Sažetak: Rad analizira geopolitički položaj Bosne i Hercegovine u kontekstu multipolarne geometrije moći i nove sigurnosne arhitekture Evrope, oblikovane nakon ruske invazije na Ukrajinu 2022. godine. U tom okviru BiH funkcionira kao granična zona u kojoj se prepliću prilagođavanje NATOa novim okolnostima, deklarativno ubrzani proces proširenja Evropske unije i sve izraženije predstavljanje tog procesa kao geopolitičkog instrumenta i sredstva projekcije moći različitih demokratskih i autoritarnih međunarodnih centara. U takvoj konstelaciji, ključno pitanje nije samo intenzitet vanjskog utjecaja na BiH već i način na koji postdejtonska, visoko decentralizirana arhitektura države te pritiske filtrira i dodatno pojačava. Pritom polazim od toga da se vanjska politika BiH najpreciznije objašnjava konceptom "fragmentirane zaštite", prema kojem političke elite simultano traže asimetrične pokrovitelje, čime se onemogućava koherentan državni *hedžing* u multipolarnom okruženju. Empirijski identificiram tri mehanizma moći koji preoblikuju položaj Bosne i Hercegovine u evropskoj sigurnosnoj geometriji. To su: odsustvo koherentne transatlantske politike prema Bosni i Hercegovini, ruski "asimetrični veto" i patronat nad Republikom Srpskom kao instrument blokade euro-atlantskih procesa te kineski geoekonomski pristup zasnovan na infrastrukturnim kreditima bez političkog uslovljavanja, koji dugoročno može oslabiti transformativni kapacitet Evropske unije. Politike tzv. "matičnih država" Srbije i Hrvatske dodatno produbljuju ovu fragmentaciju. Srbija to čini kroz specijalne veze s entitetom Republika Srpska, dok Hrvatska koristi normativnu moć Evropske unije kako bi preoblikovala Bosnu i Hercegovinu, često na način koji odstupa od standarda same Evropske unije.

Ključne riječi: Bosna i Hercegovina, multipolarni poredak, geometrija moći, evropska sigurnosna arhitektura, NATO, evropske integracije, otpornost, regionalna saradnja, reforme

Uvod

Ruska agresija na Ukrajinu u februaru 2022. godine vratila je rat na evropsko tlo i istovremeno promijenila okvir evropske sigurnosne politike. Vijeće Evropske unije je u martu 2022. formalno odobrilo Strateški kompas kao

[*] Univerzitet u Sarajevu – Fakultet političkih nauka, sead.turcalo@fpn.unsa.ba

akcijski plan za jačanje sigurnosne i odbrambene politike EU do 2030. godine. NATO je 29. juna iste godine usvojio novi Strateški koncept, a na neformalnom sastanku u Granadi 6. oktobra 2023. lideri EU u Granadskoj deklaraciji eksplicitno su označili proširenje kao geostrateško investiciju u mir, sigurnost, stabilnost i prosperitet.[1] Proširenje je time prestalo biti samo birokratski proces usklađivanja s pravnom stečevinom EU. Ono je vraćeno u registar geopolitičkog poretka. P. Haroche[2] tu transformaciju naziva pojavom "geopolitičke Komisije", pokazujući kako je nadnacionalni akter počeo djelovati u polju globalnog nadmetanja moći.

Za Bosnu i Hercegovinu taj obrat ima posebno značenje, budući da je kandidatski status dobila u decembru 2022. godine, da je Evropska komisija 12. marta 2024. preporučila otvaranje pregovora te da je Evropsko vijeće 21. marta 2024. dalo zeleno svjetlo za njihovo otvaranje, uz zadržavanje uslova za usvajanje pregovaračkog okvira.[3] Istovremeno, Izvještaj Evropske komisije za 2024. bilježi da je BiH postigla i održala punu usklađenost sa stavovima i deklaracijama Zajedničke vanjske i sigurnosne politike EU te da je EU njen uvjerljivo najvažniji trgovinski partner. Ipak, geopolitička pažnja nije automatski proizvela institucionalno zatvaranje procesa, s obzirom na to da je zbog kašnjenja u finaliziranju i dostavljanju usaglašene Reformske agende BiH za potrebe Plana rasta za Zapadni Balkan, prvobitno predviđena indikativna alokacija od 1.085 milijardi eura u julu 2025. smanjena na 976,6 miliona eura.[4] Upravo u toj tenziji između geostrateške pažnje i ograničene institucionalne prohodnosti Bosne i Hercegovine leži središnji istraživački problem ovog rada.

U radu postavljam sljedeća pitanja: kako se multipolarna geometrija moći nakon 2022. prelama preko postdejtonske institucionalne strukture Bosne i Hercegovine; kojim mehanizmima vanjski akteri, od transatlantske zajednice do Rusije i Kine, oblikuju sigurnosni položaj BiH i zašto Bosna i Hercegovina

[1] *The Granada Declaration*, Statements and remarks 706/23, Council of the EU Brussels, 6. 10. 2023, https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/10/06/granada-declaration/pdf/.

[2] Pierre Haroche, "A 'geopolitical Commission': Supranationalism meets global power competition", *JCMS: Journal of Common Market Studies* 61 (4), 2022, str. 971.

[3] *European Council meeting (19 December 2024) – Conclusions*, EUCO 50/24, CO EUR 44, CONCL 6, European Council, Brussels, 19. 12. 2024, https://www.consilium.europa.eu/media/jhlenhaj/euco-conclusions-19122024-en.pdf.

[4] Press and information team of the Delegation to Bosnia and Herzegovina, "On the cut to Bosnia and Herzegovina's allocation under the Growth Plan", *Delegation of the European Union to Bosnia and Herzegovina & European Union Special Representative in Bosnia and Herzegovina*, Sarajevo, 19. 7. 2025, https://www.eeas.europa.eu/delegations/bosnia-and-herzegovina/cut-bosnia-and-herzegovina%E2%80%99s-allocation-under-growth-plan_en.

ne uspijeva proizvesti koherentnu strategiju *hedžinga* kakvu literatura o malim državama pretpostavlja?

U metodološkom smislu rad je zasnovan na kvalitativnoj analizi studije slučaja Bosne i Hercegovine za postojeće teorije *hedžinga* i *sheltera*. Analiza kombinira procesno praćenje s konceptualnom konstrukcijom. Procesno praćenje koristim kako bih utvrdio uzročne mehanizme kojima vanjski akteri djeluju na postdejtonsku institucionalnu strukturu, dok konceptualna konstrukcija služi razradi originalnih analitičkih kategorija poput fragmentirane zaštite, asimetričnog veta i *antihedžinga*, koje proizlaze iz interakcije empirijske građe i teorijskog okvira. Empirijska baza rada obuhvata primarne izvore, uključujući dokumente Evropskog vijeća, Evropske komisije, NATO-a, presude Suda BiH, statističkih podataka Agencije za statistiku BiH i DERK-a, sekundarne analitičke izvore te javno dostupne političke izjave i medijske izvore koji služe kao indikatori diskurzivnog pozicioniranja aktera. U radu ne pretendiram na generalizabilnost u statističkom smislu, ali težim analitičkoj generalizaciji, nudeći koncepte koji su potencijalno prenosivi na druge visoko segmentirane postkonfliktne države s pluralitetom vanjskih pokrovitelja.

Moja osnovna tvrdnja glasi da BiH ne pokazuje klasični obrazac državnog *hedžinga*. Umjesto toga, ona razvija ono što ovdje nazivam *fragmentiranom zaštitom*, odnosno stanje u kojem različiti domaći politički segmenti traže različite oblike vanjske zaštite (političke, sigurnosne, ekonomske ili normativne) i te veze koriste za redistribuciju moći unutar države. Posljedica toga nije povećanje kolektivne autonomije, nego *antihedžing*, odnosno rast zavisnosti pojedinačnih segmenata koji traže tu zaštitu, uz pad strateške koherencije države.

Teorijski okvir

Analitički okvir rada počiva na realističko-konstruktivističkoj sintezi. Strukturalni realizam ostaje važan jer objašnjava zašto male i institucionalno slabe države osjećaju snažnije sistemske pritiske u odnosu na velike aktere.[5] Međutim, on nedovoljno objašnjava zašto se isti pritisci u različitim državama prevode u različite političke ishode. Tu je konstruktivistička korekcija nužna, s obzirom na to da međunarodne strukture nisu samo materijalne nego i intersubjektivne, odnosno da se značenje prijetnje, zaštite ili partnerstva proizvodi

[5] Kenneth N. Waltz, *Theory of International Politics*, Addison-Wesley, Reading, 1979, str. 88-101.

politički i relacijski.[6] U bosanskohercegovačkom slučaju to je posebno važno jer vanjska ranjivost nije samo funkcija kapaciteta države već i načina na koji konkurentski domaći i vanjski akteri kodiraju samu državu.

U radu dodatno koristimo i perspektivu kritičke geopolitike, koja geopolitiku razumije kao diskurzivnu praksu oprostorenja međunarodne politike.[7] Zbog toga Bosna i Hercegovina ne može biti posmatrana kao zemlja "na granici" prema EU, pa se mora uzeti u obzir da je ta graničnost proizvedena kroz konkurentske narative o Evropi, konstitutivnosti, secesiji, legitimnom predstavljanju i regionalnom pripadanju. Cohenova ideja Balkana kao *shatterbelta* i dalje je analitički korisna upravo zato što upućuje na prostor u kojem su unutrašnje podjele i vanjske projekcije moći strukturno isprepletene.[8] Takav kompleksan i polariziran postdejtonski poredak omogućava konstrukciju "unutrašnjih domovina".[9] Pejanović taj fenomen opisuje kao rastavljanje političke zajednice na odvojene sfere predstavljanja. [10]

U radu koristim i teoriju o malim državama i njihovim strategijama poravnanja. U klasičnim realističnim pristupima osnovni izbor se primarno formulira kroz *balansiranje* i *bandwagoning*,[11] dok Katzenstein[12] naglasak stavlja na otvorenost, ranjivost i domaće obrasce prilagodbe malih država. U novijim pristupima taj se repertoar proširuje pojmovima *sheltera* i *hedžinga*. Kuik *hedžing* definira kao strategiju osiguranja u uslovima visokih uloga i visoke neizvjesnosti[13] te naglašava da *hedžing* nije puka neodlučnost, već svjestan izbor.[14] U svojoj ranoj operacionalizaciji razlikuje *pet komponenti hedžinga*,[15] dok kasnije pokazuje da su makroobrasci *hedžiranja* ukorijenjeni u strukturnim uslovima, a njihove konkretne varijacije oblikovane domaćim

[6] Alexander Wendt, *Social Theory of International Politics*, Cambridge University Press, Cambridge, 1999, str. 246-312.
[7] Gearóid Ó Tuathail, *Critical Geopolitics: The Politics of Writing Global Space*, University of Minnesota Press, Minneapolis, 1996, str. 60.
[8] Saul Bernard Cohen, *Geopolitics: The Geography of International Relations*, Rowman & Littlefield, Lanham, 2009, str. 43.
[9] Sead Turčalo, "Geopolitička konstrukcija unutrašnjih domovina u postdejtonskoj Bosni i Hercegovini", *Dijalog: Časopis za filozofiju i društvenu teoriju* 3–4, 2020, str. 103-108.
[10] Mirko Pejanović, *Politički razvitak Bosne i Hercegovine u postdejtonskom periodu*, TKD Šahinpašić, Sarajevo, 2005, str. 52-54.
[11] Stephen M. Walt, *The Origins of Alliances*, Cornell University Press, Ithaca, 1987.
[12] Peter J. Katzenstein, *Small States in World Markets: Industrial Policy in Europe*, Cornell University Press, Ithaca, 1985.
[13] Cheng-Chwee Kuik "The essence of hedging: Malaysia and Singapore's response to a rising China", *Contemporary Southeast Asia* 30 (2), 2008, str. 163; ibid., "Getting hedging right: A small-state perspective", *China International Strategy Review* 3 (2), 2021, str. 301-302.
[14] Ch.-Ch. Kuik, "Getting hedging right" (*op. cit.*), str. 310.
[15] Ch.-Ch. Kuik, "The essence of hedging" (*op. cit.*), str. 165-171.

faktorima.[16] Ciorciari i Haacke nude važan pregled literature i upozoravaju na to da se pojam *hedžinga* često definira preširoko,[17] dok Lim i Cooper preciznije vezuju *hedžing* za stvaranje ambigviteta oko stepena zajedničkih sigurnosnih interesa s velikim silama.[18] Literatura dodaje da male države ne traže samo stratešku zaštitu nego i politički, ekonomski i društveni *shelter* kod većih aktera i međunarodnih organizacija. Naime, pažnja je na ekonomskom i političkom *shelteru* jer politički *shelter* uključuje i diplomatsku i(li) vojnu podršku te oslonac na pravila i norme.[19]

Problem s primjenom tih modela na Bosnu i Hercegovinu je očit s obzirom na to da i *hedžing* i *shelter* u osnovi pretpostavljaju jedinstven strateški subjekt. Bosna i Hercegovina nije takav subjekt. Schweller je pokazao kako fragmentacija elita proizvodi "nekoherentne polumjere" umjesto koherentnog balansiranja.[20] Krolikowski dovodi u pitanje pretpostavku "državnog subjektiviteta" u teorijama ontološke sigurnosti upravo tamo gdje se nacionalni identitet osporava,[21] što direktno odgovara bosanskohercegovačkom slučaju. Bosna i Hercegovina posjeduje međunarodnopravni subjektivitet, ali njena vanjska i sigurnosna orijentacija ostaje duboko fragmentirana usljed nadmetanja unutrašnjih aktera oko samog karaktera države. Otuda i moj prijedlog koncepta fragmentirane zaštite.

Fragmentirana zaštita označava situaciju u kojoj više domaćih političkih segmenata unutar iste međunarodno priznate države traži različite oblike vanjske zaštite i te veze koristi kao resurse unutrašnjeg političkog nadmetanja. Za razliku od klasičnog modela patron-klijent, u ovom slučaju ne postoji jedan klijent i jedan dominantni patron, nego pluralitet unutrašnjih klijenata i pluralitet vanjskih pokrovitelja čiji se interesi međusobno neutraliziraju.[22]

[16] Ch.-Ch. Kuik, "How do weaker states hedge? Unpacking ASEAN states' alignment behavior towards China", *Journal of Contemporary China* 25 (100), 2016, str. 500-514.

[17] John D. Ciorciari i Jürgen Haacke, "Hedging in international relations: An introduction", *International Relations of the Asia-Pacific* 19 (3), 2019, str. 367-370.

[18] Darren J. Lim i Zack Cooper, "Reassessing hedging: The logic of alignment in East Asia", *Security Studies* 24 (4), 2015, str. 696-727.

[19] Baldur Thorhallsson, "Domestic buffer versus external shelter: Viability of small states in the new globalised economy", *European Political Science* 10 (3), 2011, str. 324-336; Alyson J. K. Bailes, Bradley A. Thayer i Baldur Thorhallsson, "Alliance theory and alliance 'Shelter': The complexities of small state alliance behaviour", *Third World Thematics* 1 (1), 2016, str. 9-26.

[20] Randall L. Schweller, "Unanswered threats: A neoclassical realist theory of underbalancing", *International Security* 29 (2), 2004, str. 166.

[21] Alanna Krolikowski, "State Personhood in Ontological Security Theories of International Relations and Chinese Nationalism: A Sceptical View", *Chinese Journal of International Politics* 2 (1), 2008, str. 115-120.

[22] Shmuel N. Eisenstadt i Luis Roniger, "Patron–client relations as a model of structuring social exchange", *Comparative Studies in Society and History* 22 (1), 1980, str. 42-77.

Fenomen fragmentirane zaštite prepoznaje se kroz četiri ključne dimenzije. Zaštita se ne traži na državnom, već na segmentalnom nivou, na primjer od strane jednog političkog aktera, entiteta i slično, pri čemu te vanjske veze služe kao sredstvo za unutrašnje blokade, a država ostaje bez kapaciteta da ih sublimira u koherentnu strategiju. To nas dovodi do *antihedžinga*, tj. situacije u kojoj rast zavisnosti segmenata direktno rastače kolektivnu autonomiju države.

Paradoksalnost ovakvog političkog djelovanja najjasnije se vidi kroz prizmu ontološke sigurnosti. Kako upozorava Mitzen, kolektivnim akterima u fokusu nije samo zahtjev za zaštitom fizičke sigurnosti već i sigurnost identiteta i osiguranje nastavka čak i opasnih političkih praksi koje im služe kao mehanizam stabilizacije identiteta, pa akteri ostaju tako "vezani za konflikt" da ne žele izaći iz njega.[23] Kinnvall dodatno uvodi pojam "sekuritizirane subjektivnosti",[24] koja podrazumijeva prenošenje egzistencijalnih anksioznosti na identificirane objekte kroz dihotomiju "mi" / "oni", odnosno "mi" protiv "njih", što je direktno primjenjivo na bosanskohercegovačku etničku mobilizaciju identiteta. U bosanskohercegovačkom kontekstu, ovakva dinamika generira trajnu unutrašnju sigurnosnu dilemu, tako da ono što jedan etnopolitički segment percipira kao mehanizam zaštite, drugi neminovno interpretira kao direktnu prijetnju. Kočan upravo pokazuje kako napori EU za postkonfliktnu stabilizaciju u Republici Srpskoj bivaju "etnicizirani" od strane elita koje ih preoblikuju u etnopolitičke narative.[25] NATO integracija je za jedne garancija opstanka, za druge simbol podređivanja, dok su specijalne veze sa Srbijom za jedne izraz identitetskog kontinuiteta, za druge erozija suvereniteta.

Nova evropska sigurnosna arhitektura i BiH kao granični prostor

Nova geopolitička realnost nakon ruske agresije na Ukrajinu redefinirala je evropski sigurnosni poredak, u kojem se sada sve očitije isprepliće proces proširenja, odbrane i strateškog nadmetanja velikih sila. Hunter, Wunsch i Bélanger analizom više od 1.700 kodiranih izjava o proširenju pokazuju da je ruska invazija izazvala *retoričko zarobljavanje* (*rhetorical entrapment*) s

[23] Jennifer Mitzen, "Ontological security in world politics: State identity and the security dilemma", *European Journal of International Relations* 12 (3), 2006, str. 342.

[24] Catarina Kinnvall, "Globalization and religious nationalism: Self, identity, and the search for ontological security", *Political Psychology* 25 (5), 2004, str. 747.

[25] Faris Kočan, *Identity, Ontological Security and Europeanisation in Republika Srpska*, Palgrave Macmillan, Cham, 2023.

obzirom na to da su zagovornici proširenja za pristupanje Ukrajine koristili moralne i strateške termine, a potom su proširili tu logiku i na ostale kandidate.[26] Kako bi pokazali da se politika proširenja mijenjala zajedno s geopolitičkim okruženjem, Ghincea i Pleșca razlikuju tri dominantne i djelomično preklapajuće logike proširenja: *transformacijsku*, *stabilizacijsku* i *demarkacijsku*.[27] Dok je u 1990-im i ranim 2000-im prevladavala transformacijska logika, a tokom 2010-ih stabilizacijska, nakon 2022. sve izraženija postaje demarkacijska logika, u kojoj proširenje dobija jasniju geopolitičku funkciju i služi ograničavanju utjecaja suparničkih sila, prije svega Rusije. U tom kontekstu Bruszt i Jones upozoravaju na to da sigurnosni imperativ proširenja ne uklanja potrebu za demokratskom i institucionalnom konsolidacijom novih članica.[28] U tom smislu, Bosna i Hercegovina je danas dio dvije paralelne dinamike. Prva je transatlantsko prilagođavanje sigurnosne arhitekture, s obzirom na to da NATO nastoji pojačati partnerstva, otpornost i odvraćanje na periferiji euroatlantskog prostora. Druga je evropski geopolitički preokret u narativu o proširenju, budući da EU sve jasnije predstavlja pristupanje kao sigurnosni instrument, ali ga i dalje vodi kroz uslovljavajuću institucionalnu proceduru.

To proizvodi dvoznačan položaj Bosne i Hercegovine jer je istovremeno geostrateški važnija nego ranije, ali institucionalno nije mnogo sigurnija. Ta dvoznačnost nije slučajna, s obzirom na to da postdejtonska ustavna arhitektura onemogućava da država na monolitan način prima vanjske impulse, već ih filtrira kroz složen sistem etno-teritorijalnog i etničkog predstavljanja, mehanizama veta i suprotstavljenih političkih gravitacija. Richter i Wunsch argumentiraju da je EU uslovljavanje na zapadnom Balkanu nenamjerno konsolidiralo zarobljavanje države.[29] Bieber uvodi pojam "stabilokratije",[30] opisujući praksu međunarodne zajednice da tolerira autoritarne prakse režima koji osiguravaju stabilnost regije. U BiH taj problem poprima specifičan oblik jer nije riječ o jednoj stabilokratiji, nego o više etno-teritorijalno definiranih

[26] Tom Hunter, Natasha Wunsch i Marie-Eve Bélanger, "A geopolitical turning point? Enlargement discourse after the Russian invasion of Ukraine", *European Union Politics* 26 (4), 2025, str. 689-713.
[27] Marius Ghincea i Laurențiu Pleșca, "From transformation to demarcation: explaining the EU's shifting motivations of the enlargement policy", *Journal of European Public Policy* 32 (12), 2025, str. 2999-3033.
[28] Laszlo Bruszt i Erik Jones, "Ukraine's Perilous Path to EU Membership: How to Expand Europe Without Destabilizing It", *Foreign Affairs*, 30. 5. 2024, https://www.foreignaffairs.com/ukraine/ukraines-perilous-path-eu-membership.
[29] Solveig Richter i Natasha Wunsch, "Money, power, glory: The linkages between EU conditionality and state capture in the Western Balkans", *Journal of European Public Policy* 27 (1), 2019, str. 47.
[30] Florian Bieber, "Patterns of competitive authoritarianism in the Western Balkans", *East European Politics* 34 (3), 2018, str. 340.

segmenata koji paralelno instrumentaliziraju i podrivaju proces integracije. Upravo zato ista vanjska inicijativa može u Bosni i Hercegovini biti istovremeno percipirana kao prilika, prijetnja i instrument unutrašnjeg pritiska.

Mehanizmi moći u Bosni i Hercegovini

Transatlantsko prisustvo bez potpune integracije

Prisustvo EU i NATO-a u Bosni i Hercegovini jeste stalno, ali je ujedno i strateški nepotpuno. NATO je nakon 2022. pojačao podršku partnerima pa tako i Bosni i Hercegovini. Brojni su pokazatelji toga, od odobravanja novog *Defence and Related Security Capacity Building* paketa procijenjenog na oko 50 miliona dolara u februaru 2023. godine,[31] do uspostavljanja Ureda za podršku političkom angažmanu (*Political Engagement Support Cell* – PESC) u Sarajevu u julu 2024. U aprilu 2025. Sjevernoatlantsko vijeće je ponovo potvrdilo podršku suverenitetu, teritorijalnom integritetu i ustavnom poretku BiH.[32] U oktobru 2025. NATO i Bosna i Hercegovina usaglasili su prvi Individualni prilagođeni program partnerstva (*Individually Tailored Partnership Programme* – ITPP) za period 2025–2028.[33] NATO ima i štab u Sarajevu, podržava EUFOR Althea kroz aranžman *Berlin Plus*, koja je jedina aktivna operacija u tom okviru, s oko 1.100 vojnika iz 23 zemlje.[34] S EU strane, izvještaj Evropske komisije za 2024. bilježi punu usklađenost BiH sa Zajedničkom vanjskom i sigurnosnom politikom (CFSP) i potvrđuje da je EU glavni trgovinski partner zemlje.[35]

[31] Radi se o iznosu odobrenom za jačanje odbrambenih kapaciteta kroz 12 specifičnih projekata, od čega je 9 projekata u sektoru odbrane, a tri projekta u sektoru sigurnosti.

[32] "NATO reaffirms its steadfast commitment to security in Bosnia and Herzegovina and to safeguarding the Dayton Peace Agreement", *NATO*, 15. 4. 2025. https://www.nato.int/en/news-and-events/articles/news/2025/04/15/nato-reaffirms-its-steadfast-commitment-to-security-in-bosnia-and-herzegovina-and-to-safeguarding-the-dayton-peace-agreement.

[33] "A new partnership program between Bosnia and Herzegovina and NATO adopted in Brussels", *Federalna novinska agencija*, 23. 10. 2025, https://fena.ba/article/1648744/a-new-partnership-program-between-bosnia-and-herzegovina-and-nato-adopted-in-brussels.

[34] Milica Milosavljević, "An (un)certain fate of EUFOR's Operation Althea", *Center for Geostrategic Research and Terrorism*, 1. 11. 2022, https://cegit.org/an-uncertain-fate-of-eufor-s-operation-althea/; Paulina Wankiewicz-Kłoczko, "Changes to the EU's EUFOR Althea operation in Bosnia and Herzegovina", *Ośrodek Studiów Wschodnich*, 7. 11. 2023, https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2023-11-07/changes-to-eus-eufor-althea-operation-bosnia-and-herzegovina.

[35] *Report on progress in Bosnia and Herzegovina – March 2024*, Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, COM(2024) 129 final, European Commission, Brussels, 12. 3. 2024, https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu.

Ipak, ova pojačana pažnja EU i NATO-a nije isto što i institucionalno zatvaranje sigurnosne neizvjesnosti koja postoji u Bosni i Hercegovini. Evropsko vijeće jeste dalo zeleno svjetlo za otvaranje pristupnih pregovora, ali je njihovo formalno proceduralno otvaranje ostalo uslovljeno dodatnim koracima. Slično tome, NATO partnerstvo ostaje partnerstvo, a ne članstvo. EUFOR Althea se obnavlja godišnje rezolucijom Vijeća sigurnosti UN-a (UNSCR 2658–2795, 2022–2025), a Rusija je svake godine prijetila vetom zbog legitimiteta OHR-a, ali je ipak svaki put glasala za obnovu. Ovakva transatlantska politika prema Bosni i Hercegovini obilježena je raskorakom između deklarativne podrške i dometa institucionalne transformacije, što stvara zonu unutar koje domaće snage opstrukcije euro-atlantskog puta ostaju funkcionalne.

Ruski asimetrični veto

Ruski utjecaj u BiH često se pogrešno mjeri nivoom investicija ili trgovinske razmjene. Bechev pokazuje da Rusija nema veliki strateški plan za jugoistočnu Evropu, ali je "pokreće ambicija da se nadmeće sa Zapadom";[36] lokalni igrači poput Dodika nisu puki instrumenti, nego ujedno koriste Moskvu za vlastite partikularne interese u "dvosmjernoj ulici". Stvarni značaj ruskog utjecaja leži u mehanizmu. Moskva ne mora dominirati BiH ekonomski, što pokazuje i činjenica da kontrolira zanemariv dio bosanskohercegovačkog izvoza, svega 0,6%,[37] da bi proizvela politički učinak. Dovoljno je da podrži aktere sposobne da blokiraju NATO put, delegitimiziraju OHR, ospore odluke državnih institucija i pretvore svaku važniju odluku u polju vanjske politike u unutrašnju ustavnu krizu. Taj obrazac ovdje nazivam asimetričnim vetom.

Ruski utjecaj na zapadnom Balkanu strukturno zavisi od lokalnih aktera jer, kako upozorava Samorukov, bez njih bi naprosto "nestao preko noći".[38] To ukazuje na to da odnos Moskve i njenih regionalnih partnera nije jednosmjerna projekcija moći, već simbiotska razmjena u kojoj akteri instrumentaliziraju jedni druge. Iz te simbioze proizlazi ono što u ovom radu definiram kao asimetrični veto, odnosno sposobnost subnacionalnog aktera da, crpeći

[36] Dimitar Bechev, *Rival Power: Russia in Southeast Europe*, Yale University Press, New Haven, 2017, str. 23.

[37] "Statistika robne razmjene BiH s inozemstvom, siječanj-prosinac 2025.", *Priopćenje* XXI (12), Sarajevo: Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, https://bhas.gov.ba/data/Publikacije/Saopstenja/2026/ETR_01_2025_12_1_HR.pdf.

[38] Maksim Samorukov, "Surviving the War: Russia-Western Balkan Ties After the Invasion of Ukraine", *Carnegie Endowment*, 25. 4. 2023, https://carnegieendowment.org/russia-eurasia/politika/2023/04/surviving-the-war-russia-western-balkan-ties-after-the-invasion-of-ukraine.

snagu iz vanjske podrške, efektivno blokira i osporava odluke državnih i međunarodnih institucija, čak i u odsustvu formalnih ustavnih ovlasti.

Slučaj pravosudnog procesa protiv Milorada Dodika savršeno ogoljava anatomiju ovog mehanizma. S jedne strane, institucije Bosne i Hercegovine su uradile svoj dio procesa tako što je Sud BiH u februaru 2025. donio prvostepenu, a u augustu iste godine i pravosnažnu presudu, dok je Evropska služba za vanjske poslove (EEAS) momentalno istaknula njenu pravnu obaveznost.[39] S druge strane, infrastruktura za osporavanje tih odluka izgrađena je mnogo prije njihovog formalnog izricanja. Moskva u ovom procesu nije bila pasivni posmatrač, nego je kroz sistemsko i višemjesečno delegitimiziranje institucije Visokog predstavnika i samog Suda BiH Dodiku unaprijed osigurala geopolitički štit i poticaj za pravnu opstrukciju.[40] Na taj ruski kišobran naslonila se i regionalna zaštita kroz ranije održan "Svesrpski sabor" uz sponzorstvo Beograda, koji je poslužio kao jasan signal da Dodikova pozicija nije izolovani incident, već da je čvrsto ukotvljena u širu mrežu vanjske podrške. Usto, Moskva je nakon izricanja prvostepene i pravosnažne presude dosljedno nastupala kao zaštitnik Dodika, od Peskovljeve osude presude kao "političke" i "opasne za stabilnost regiona" do reakcija ruske ambasade u BiH i korištenja foruma Vijeća sigurnosti UN-a kako bi se presuda delegitimizirala kao "pokušaj uklanjanja nepoželjnog lidera".[41] Značaj ovih epizoda leži u obrascu koji opisuju, prema kojem, što je pritisak državnih institucija

[39] "Bosnia and Herzegovina: Statement by the Spokesperson on the criminal conviction in appeal of Republika Srpska President Milorad Dodik", *European External Action Service*, Brussels, Belgium 1. 8. 2025, https://www.eeas.europa.eu/eeas/bosnia-and-herzegovina-statement-spokesperson-criminal-conviction-appeal-republika-srpska-president_en.

[40] Npr. Dimitar Bechev, "Between the EU and Moscow: How Russia Exploits Divisions in Bosnia and Herzegovina", *Carnegie Endowment for International Peace*, 27. 6. 2024, https://carnegieendowment.org/research/2024/07/bosnia-between-russia-eu; Vuk Vuksanović, "Russia in the Balkans: Interests and Instruments", u: Fruscione, Giorgio (ur.), *Europe and Russia on the Balkan Front: Geopolitics and Diplomacy in the EU's Backyard*, Ledizioni/ISPI, Milan, 2023, str. 31-50.

[41] "Rusija zbog Dodika poslala upozorenje cijelom Balkanu: Posljedice će biti teške", *Index.hr*, 26. 2. 2025, https://www.index.hr/vijesti/clanak/rusija-zbog-dodika-poslala-upozorenje-cijelom-balkanu-posljedice-ce-biti-teske/2646205.aspx; bkk/h, "*Rusija komentirala presudu Dodiku: Spominju progon i domoljublje"*, *Direktno.hr*, 27. 2. 2025. https://direktno.hr/eu-i-svijet/rusija-komentirala-presudu-dodiku-spominju-progon-i-domoljublje-365911/; V. K., "Ambasada Rusije poručila kako je na kocki opstanak BiH kao države: Došao je trenutak istine", *Klix.ba*, 7. 8. 2025. https://www.klix.ba/vijesti/bih/ambasada-rusije-porucila-kako-je-na-kocki-opstanak-bih-kao-drzave-dosao-je-trenutak-istine/250807025; "Prva reakcija ambasade Rusije na presudu Miloradu Dodiku", *N1*, 1. 8. 2025. https://n1info.ba/vijesti/prva-reakcija-ambasade-rusije-na-presudu-miloradu-dodiku/; "Vijeće sigurnosti UN-a održalo zatvorene konsultacije o BiH nakon presude Dodiku", *N1*, 8. 8. 2025. https://n1info.ba/vijesti/vijece-sigurnosti-un-a-odrzalo-zatvorene-konsultacije-o-bih-nakon-presude-dodiku/; Hina "Veleposlanik BiH: Rusko spašavanje vojnika Dodika u UN-u neslavno završilo", *Index.hr*, 8. 8. 2025. https://www.index.hr/vijesti/clanak/rusko-spasavanje-vojnika-dodika-u-unu-neslavno-zavrsilo/2697753.aspx.

snažniji, to se intenzivnije aktivira mreža vanjskih pokrovitelja. Upravo ta dinamika čini veto asimetričnim, omogućavajući formalno inferiornom akteru da u nedogled prolongira krizu, svjestan da geopolitičku i institucionalnu cijenu tog osporavanja ne plaća sam.

Ruski "asimetrični" veto je jeftiniji nego transatlantska strategija, ali često i politički učinkovitiji, jer se oslanja na već postojeću institucionalnu poroznost Bosne i Hercegovine. Rusija u tom smislu nije alternativni put za Bosnu i Hercegovinu, ona je *opstruktivna snaga* koja lokalne blokade, poput onih koje dolaze od rukovodstva entiteta Republika Srpska, čini geopolitički održivima. To potvrđuje ovdje iznesenu tezu: da učinkovitost vanjskog aktera u BiH manje zavisi od njegovih resursa, a više od domaćih aktera koji imaju mehanizme veta i koje je moguće politički aktivirati.

Kineski geoekonomski pristup

Kina u Bosni i Hercegovini ne nastupa kao sigurnosni patron na način na koji to radi Rusija. Njen modalitet prisutnosti prije svega je geoekonomski i ogleda se u infrastrukturnom i energetskom angažmanu. Vangeli pokazuje da je Kina u regionu postala percipirani "plan B" partner,[42] dok Đorđević, Turcsányi i Vučković vezuju jačanje kineskog prisustva za neuspjeh evropeizacije, iako svoju analizu primarno razvijaju na primjerima Srbije i Crne Gore.[43] Stoga je za BiH moguće reći da kineski angažman domaćim elitama otvara alternativni kanal ekonomskog povezivanja koji ne nosi istu reformsku cijenu kao evropski proces. To implicira da problem nije u tome da Kina "izvlači" Bosnu i Hercegovinu iz Evrope, nego u tome da povećava manevarski prostor domaćih aktera u odnosu na evropsko uslovljavanje. Erozija evropskog utjecaja, prema istraživanjima Cotelle i Berishe, odvija se kroz dva paralelna procesa. Prvi je tzv. unakrsna uslovljenost, gdje Kina nudi gotovo identične ekonomske benefite, ali bez bolnih zahtjeva za unutrašnjim reformama. Posljedično, domaći akteri uviđaju da im politički "troškovi" rigoroznog usvajanja evropske pravne stečevine (*acquis communautaire*) postaju jednostavno previsoki.[44]

[42] Anastas Vangeli, "China: A new geo-economic approach to the Balkans", u: Bieber, Florian; Tzifakis. Nikola (ur.), *The Western Balkans in the World*, Routledge, London, 2019, str. 205-224.

[43] Vladimir Đorđević, Richard Q. Turcsányi i Vladimir Vučković, "Beyond the EU as the 'only game in town': The Europeanisation of the Western Balkans and the role of China", *Eastern Journal of European Studies* 12 (2), 2021, str. 28.

[44] Giancarlo Cotella i Erblin Berisha, "The impact of China's Belt and Road Initiative on the Western Balkan Region: An erosion of EU conditionality?", *European Spatial Research and Policy* 28 (2), 2021, str. 165-186.

Ovo bi moglo dodatno eskalirati nakon što je na snagu stupila primjena CBAM-a (Mehanizam za prilagodbu ugljika na granicama). Riječ je o specifičnoj ekološkoj taksi EU na uvoz robe iz zemalja koje nemaju stroge propise o emisijama CO2, čime se nastoji spriječiti nelojalna konkurencija i podstaći globalna dekarbonizacija. Analizirajući izloženost država ovom mehanizmu kroz prizmu moći, trgovine i pravde, Smith, Overland i Szulecki svrstavaju zapadni Balkan među najugroženije regione.[45] Bosna i Hercegovina je ovdje posebno osjetljiva jer ugalj i dalje pokriva oko 55% domaće proizvodnje struje,[46] a ranije je taj procent iznosio 70%,[47] dok je energetska intenzivnost privrede čak dva do pet puta veća od prosjeka Unije.[48] Carragher uočava i geopolitički rizik ovog procesa, naglašavajući da su značajne kineske investicije u regionalnu "ugljičnu infrastrukturu" pretvorile zelenu tranziciju u polje strateškog nadmetanja.[49] Posmatrano iz ugla Bosne i Hercegovine, to povećava raskorak između geoekonomije niske političke uslovljenosti i evropske regulatorne geopolitike. Kineski angažman stoga je i pitanje kompatibilnosti razvojne putanje BiH s pravilima EU, kao prostora kojem ekonomski najdublje pripada.

Srbija i Hrvatska kao regionalni multiplikatori fragmentacije

Posebna slabost Bosne i Hercegovine proizlazi iz činjenice da regionalni akteri ne djeluju samo izvana. Sam Ustav BiH dopušta entitetima uspostavljanje "specijalnih paralelnih odnosa" sa susjednim državama, pod uslovom da budu u skladu sa suverenitetom i teritorijalnim integritetom BiH. To znači da problem nije u postojanju takvih veza, nego u načinu na koji se one politički operacionaliziraju kao kanali trajne eksternalizacije domaćih sporova. Brubaker

[45] Ida Dokk Smith, Indra Overland i Kacper Szulecki, "The EU's CBAM and Its 'Significant Others': Three Perspectives on the Political Fallout from Europe's Unilateral Climate Policy Initiative", *JCMS: Journal of Common Market Studies* 62 (2), 2023, str. 603-618.

[46] *Izvještaj o radu Državne regulatorne komisije za električnu energiju u 2025. godini*, Državna regulatorna komisija za električnu energiju, Tuzla, 2025, str. 45, https://www.derk.ba/DocumentsPDFs/DERK-Izvjestaj-o-radu-2025-b.pdf.

[47] *Izvještaj o radu Državne regulatorne komisije za električnu energiju u 2021. godini*, Državna regulatorna komisija za električnu energiju, Tuzla, 2021, str. 86, https://www.derk.ba/DocumentsPDFs/DERK-Izvjestaj-o-radu-2021-b.pdf.

[48] "Energy intensity level of primary energy (MJ/$2017 PPP GDP) - European Union, Bosnia and Herzegovina", *World Bank*, https://data.worldbank.org/indicator/EG.EGY.PRIM.PP.KD?locations=EU-BA&name_desc=true.

[49] Allison Carragher, "The EU's green agenda for the Western Balkans packs a risky geopolitical agenda", *Carnegie Endowment for International Peace*, 1. 7. 2021, https://carnegieendowment.org/europe/strategic-europe/2021/07/the-eus-green-agenda-for-the-western-balkans-packs-a-risky-geopolitical-agenda.

razvija pojam "trijadnog relacijskog sklopa" (*triadic relational nexus*) između nacionalnih manjina, nacionalizirajućih država i vanjskih nacionalnih domovina,[50] koji je direktno primjenjiv na postjugoslavenski kontekst.

U slučaju Srbije to se vidi kroz institucionaliziranje posebne veze s Republikom Srpskom i kroz politički imaginarij srpskog jedinstva koji domaće ustavne sporove u BiH stalno otvara prema vanjskom centru legitimacije. Svesrpski sabor od 8. juna 2024. godine, održan pod sloganom "Jedan narod, jedan sabor", usvojio je Deklaraciju o zaštiti nacionalnih i političkih prava i zajedničkoj budućnosti srpskog naroda u 49 tačaka, proglašavajući Srbe "jednim entitetom" i preporučujući da institucije Srbije i RS-a "djeluju ujedinjeno i koordinirano". Deklaracija je naknadno usvojena i u Narodnoj skupštini RS-a i Narodnoj skupštini Srbije. Caspersen upozorava na to da je utjecaj matičnih država varirao kroz faze konflikta, ali da nije bio jedini faktor, ističući da je ishode krojilo i rivalstvo unutar samih srpskih elita.[51] I sama Deklaracija Svesrpskog sabora pokazuje kako regionalno-identitetski okvir postaje neposredan instrument za unutrašnju blokadu Bosne i Hercegovine.

U slučaju Hrvatske mehanizam je drugačiji s obzirom na to da Zagreb, osim preko sestrinske partije u Bosni i Hercegovini koja na raspolaganju ima mehanizme veta, djeluje i kroz normativne i institucionalne poluge koje mu stoje na raspolaganju kao članici EU. Izjava Andreja Plenkovića od 23. marta 2024. da su izborna reforma i okončanje preglasavanja Hrvata ključni uz odluku o otvaranju pregovora, pokazuje da Hrvatska evropski proces ne tretira samo kao zajednički cilj nego i kao kanal za oblikovanje unutrašnje politike u Bosni i Hercegovini. Instrumenti dvije susjedne države su različiti, ali je strukturni učinak sličan, jer se unutrašnje pitanje države stalno prevodi u vanjski kanal političkog uslovljavanja. Upravo u tom obrascu čini se opravdanim vidjeti regionalni multiplikatorski efekt koji pokazuje da unutrašnja fragmentacija BiH nije isključivo produkt postdejtonske arhitekture već i rezultat aktivnog djelovanja regionalnih aktera koji tu arhitekturu instrumentaliziraju.

Zašto BiH ne hedžira, nego antihedžira?

Kada se pogledaju svi prethodni nalazi u ovom radu, postaje jasno zašto Bosna i Hercegovina u svom ponašanju odstupa od načina na koji to opisuje

[50] Rogers Brubaker, *Nationalism Reframed: Nationhood and the National Question in the New Europe*, Cambridge University Press, Cambridge, 1996, str. 4-7.
[51] Nina Caspersen, *Contested Nationalism: Serb Elite Rivalry in Croatia and Bosnia in the 1990s*, Berghahn Books, New York, 2010, str. 12-14.

standardna literatura o malim državama. Mala država, u klasičnom smislu, traži stratešku diverzifikaciju rizika (*hedging*) kako bi povećala manevarski prostor. Bosna i Hercegovina to ne čini zato što stratešku diverzifikaciju rizika ne traži država kao cjelina, nego njeni politički segmenti. Dominantne bošnjačke elite uglavnom teže zaštiti u SAD-u, EU i NATO-u, dok se dominantne srpske elite u entitetu RS oslanjaju na Beograd i Moskvu, uz pragmatičnu otvorenost prema Kini i trenutno nastojanje da se ideološki oslone i na aktuelnu administraciju SAD, što nije ponašanje dugotrajnog karaktera. Dominantne hrvatske elite oslanjaju se na Zagreb i njegove kanale unutar EU. Nijedan od tih vektora, uzet zasebno, nije neobjašnjiv, ali je problem u njihovoj međusobnoj neusklađenosti, što onemogućava njihovu transformaciju u koherentnu politiku.

Upravo je to suština fragmentirane zaštite. Vanjski oslonac svakog segmenta, u ovom analiziranom slučaju svake od etničkih elita, povećava njegovu pregovaračku moć unutar države, ali ne proizvodi kolektivnu strategiju države. Rezultat je *antihedžing* koji vodi ka tome da, umjesto disperzije rizika radi povećanja autonomije, dolazi do disperzije lojalnosti radi povećanja moći svakog specifičnog segmenta ili elite. Bosna i Hercegovina stoga ne odstupa od paradigme strateškog "skloništa" (shelter), nego je suštinski teorijska i praktična inverzija te paradigme. Belloni na primjeru Srbije pokazuje da *hedžing* između Istoka i Zapada odražava ontološku nesigurnost u državi "podijeljenoj između Istoka i Zapada".[52] Slična logika ontološke nesigurnosti prenosiva je i na Bosnu i Hercegovinu, gdje unutrašnja polarizacija stvara još fragmentiraniju nesigurnost. U bosanskohercegovačkom kontekstu, dinamika preoblikovanja narativa sigurnosti[53] ne rezultira državnim hedžingom kao u Srbiji, već vodi ka strateškoj paralizi u kojoj se ontološka sigurnost jednog segmenta gradi na ontološkoj nesigurnosti države kao cjeline.

U BiH ontološka prepreka koherentnom strateškom djelovanju nije samo institucionalna, što objašnjava teorija ontološke sigurnosti, onako kako je primjenjuje Rumelili, a polazi od pretpostavke da individualni i kolektivni akteri teže ne samo fizičkoj sigurnosti već i stabilnosti vlastitog identiteta i smisla sebstva.[54] Konfliktne rutine, paradoksalno, mogu pružati tu stabilnost jer

[52] Roberto Belloni, "Serbia between East and West: Ontological security, vicarious identity and the problem of sanctions against Russia", *European Security* 33 (2), 2024, str. 289-290.
[53] Jelena Subotić, "Narrative, ontological security, and foreign policy change", *Foreign Policy Analysis* 12 (4), 2016, str. 610-627; Filip Ejdus, *Crisis and Ontological Insecurity: Serbia's Anxiety over Kosovo's Secession*, Palgrave Macmillan, Cham, 2020.
[54] Bahar Rumelili (ur.), *Conflict Resolution and Ontological Security: Peace Anxieties*, Routledge, London, 2015.

definiraju jasne granice između "nas" i "njih", čime se osigurava predvidivost i koherentnost identitetskih narativa.[55] Kočan i Zupančič empirijski potvrđuju ovu tezu u kontekstu Bosne i Hercegovine, pokazujući kako "opće stanje nesigurnosti koje proizlazi iz ontološke nesigurnosti povećava privlačnost ideja, identiteta i praksi povezanih s konfliktom".[56] Jones i Jenne argumentiraju da *hedžing* stanja često proizlaze iz domaće politike, a ne iz strateške kalkulacije.[57] Na ovaj se način direktno potkrepljuje naša teza o fragmentiranoj zaštiti.

U odnosu na alternativne interpretacije, koncept fragmentirane zaštite ima prednost jer objašnjava i unutrašnju i vanjsku dimenziju problema. Liberalno-institucionalističko objašnjenje potvrđuje da EU i dalje djeluje kao normativno sidro, ali ne objašnjava zašto reformska dinamika ostaje epizodna. Teza o neuspješnom protektoratu tačno uočava paradokse međunarodnog tutorstva,[58] ali potcjenjuje u kojoj mjeri domaće elite aktivno koriste vanjske pokrovitelje. Brković etnografski dokumentira kako klijentelističke prakse oblikuju svakodnevno građanstvo u BiH.[59] Teza o pukom "stranom utjecaju" opet preuveličava vanjske aktere, a potcjenjuje ulogu domaće institucionalne arhitekture. Fragmentirana zaštita spaja ta tri nivoa objašnjenja.

Zaključak

Bosna i Hercegovina se nakon 2022. ne može uvjerljivo razumjeti ni kao obična postkonfliktna država koja kasni za susjedima ni kao puka žrtva stranih utjecaja. Ona se može razumjeti kao fragmentirani granični prostor, odnosno mjesto gdje se multipolarno nadmetanje velikih i regionalnih sila prelama kroz postdejtonsku arhitekturu decentralizirane vlasti. Upravo zato vanjski pritisci ne ulaze u institucionalni vakuum, već u sistem koji ih selektivno pojačava, prevodi ili instrumentalizira.

Glavni nalaz rada jeste da današnju ranjivost BiH ne stvara samo multipolarnost već i spoj multipolarnosti i unutrašnje polarizacije. EU i NATO jesu prisutniji i geostrateški svjesniji u odnosu na 2022, ali njihova politika

[55] Faris Kočan i Rok Zupančič, "'Ethnicizing' the EU's Involvement in Post-Conflict Societies: The Case of Ontological Insecurity in Republika Srpska", *Uluslararası İlişkiler Dergisi* 19 (73), 2022, str. 117-131.
[56] *Ibid*., str. 118.
[57] David Martin Jones i Nicole Jenne, "Hedging and grand strategy in Southeast Asian foreign policy", *International Relations of the Asia-Pacific* 22 (2), 2022, str. 210.
[58] David Chandler, *Bosnia: Faking Democracy after Dayton*, Pluto Press, London, 2000; Roberto Belloni, *State Building and International Intervention in Bosnia*, Routledge, London, 2007.
[59] Čarna Brković, *Managing Ambiguity: How Clientelism, Citizenship, and Power Shape Personhood in Bosnia and Herzegovina*, Berghahn Books, New York, 2017.

ostaje parcijalno zatvorena. Ona je prisutna, ali ne razrješava ključne institucionalne neizvjesnosti. Rusija je, nasuprot tome, učinkovita upravo zato što ne mora biti dominantna, nego je dovoljno da podrži domaće aktere sposobne da proizvode asimetrični efekt veta. Kina nudi geoekonomski kanal bez reformskog uslovljavanja, što ne preoblikuje neposredno sigurnosnu arhitekturu, ali dugoročno slabi transformativni monopol EU, naročito u kontekstu CBAM režima koji je počeo od januara 2026, te razvojne obrasce oslonjene na energetski intenzivne sektore čini sve skupljima. Srbija i Hrvatska, svaka kroz drukčiji spektar instrumenata, dodatno internacionaliziraju unutrašnje sporove BiH.

Teorijski, koncept fragmentirane zaštite pomaže nam da se objasne oni slučajevi u kojima mala država ne može nastupati kao jedinstven strategijski subjekt. BiH nije jedini takav slučaj, jer istraživanja sugeriraju da slične dinamike mogu postojati u drugim visoko segmentiranim postkonfliktnim državama s pluralitetom vanjskih patrona.[60] U tom smislu BiH je empirijski zahtjevan slučaj, ali i konceptualno jako produktivan za širu literaturu o malim državama, *shelteru* i geopolitičkoj ranjivosti.

Politička implikacija tog nalaza je manje optimistična jer, bez minimalne sposobnosti države da različite vanjske veze pretvori u objedinjenu strategiju, svako dodatno geopolitičko zaoštravanje vjerovatnije će povećavati unutrašnju blokadu umjesto autonomiju. Sve dok u transatlantskoj politici prema Bosni i Hercegovini postoji raskorak između geostrateški proklamiranih ciljeva i institucionalnog dometa na terenu, dotle domaći akteri koji blokiraju procese i njihovi vanjski pokrovitelji ostaju funkcionalni. Koncept fragmentirane zaštite ne nudi normativnu preskripciju za prevazilaženje tog stanja, ali nudi analitički precizniju dijagnozu da je ranjivost Bosne i Hercegovine proizvod specifične interakcije između domaće institucionalne arhitekture i multipolarne geometrije moći.

Literatura

Bailes, Alyson J. K.; Thayer, Bradley A.; Thorhallsson, Baldur (2016) "Alliance theory and alliance 'Shelter': The complexities of small state alliance behaviour", *Third World Thematics* 1 (1), str. 9-26.

Baracani, Elena; Kassim, Hussein (2024) "The 'Geopolitical Commission': An End of Term Review", *JCMS: Journal of Common Market Studies* 62 (S1), str. 41-51.

[60] Melani Cammett, *Compassionate Communalism: Welfare and Sectarianism in Lebanon*, Cornell University Press, Ithaca, 2014; Ghassan Salamé (ur.), *Lebanon's Renewal: The Peace Process and Power-Sharing*, St. Martin's Press, New York, 1994.

Bechev, Dimitar (2017) *Rival Power: Russia in Southeast Europe*, New Haven: Yale University Press.

Bechev, Dimitar (2024) "Between the EU and Moscow: How Russia Exploits Divisions in Bosnia and Herzegovina", *Carnegie Endowment for International Peace*, 27. 6. 2024. https://carnegieendowment.org/research/2024/07/bosnia-between-russia-eu (5. 2. 2026).

Belloni, Roberto (2007) *State Building and International Intervention in Bosnia*, London: Routledge.

Belloni, Roberto (2024) "Serbia between East and West: Ontological security, vicarious identity and the problem of sanctions against Russia", *European Security* 33 (2), str. 284-302.

BHAS (2026) "Statistika robne razmjene BiH s inozemstvom, siječanj-prosinac 2025.", *Priopćenje* XXI (12), Sarajevo: Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine. https://bhas.gov.ba/data/Publikacije/Saopstenja/2026/ETR_01_2025_12_1_HR.pdf (1. 2. 2026).

Bieber, Florian (2018) "Patterns of competitive authoritarianism in the Western Balkans", *East European Politics* 34 (3), str. 337-354.

bkk/h (2025) "Rusija komentirala presudu Dodiku: Spominju progon i domoljublje", *Direktno.hr*, 27. 2. 2025. https://direktno.hr/eu-i-svijet/rusija-komentirala-presudu-dodiku-spominju-progon-i-domoljublje-365911/ (10. 2. 2026).

Brković, Čarna (2017) *Managing Ambiguity: How Clientelism, Citizenship, and Power Shape Personhood in Bosnia and Herzegovina*, New York: Berghahn Books.

Brubaker, Rogers (1996) *Nationalism Reframed: Nationhood and the National Question in the New Europe*, Cambridge: Cambridge University Press.

Bruszt, Laszlo; Jones, Erik (2024) "Ukraine's Perilous Path to EU Membership: How to Expand Europe Without Destabilizing It", *Foreign Affairs*, 30. 5. 2024. https://www.foreignaffairs.com/ukraine/ukraines-perilous-path-eu-membership (4. 4. 2026).

Cammett, Melani (2014) *Compassionate Communalism: Welfare and Sectarianism in Lebanon*, Ithaca: Cornell University Press.

Carragher, Allison (2021) "The EU's green agenda for the Western Balkans packs a risky geopolitical agenda", *Carnegie Endowment for International Peace*, 1. 7. 2021. https://carnegieendowment.org/europe/strategic-europe/2021/07/the-eus-green-agenda-for-the-western-balkans-packs-a-risky-geopolitical-agenda (4. 3. 2026).

Caspersen, Nina (2010) *Contested Nationalism: Serb Elite Rivalry in Croatia and Bosnia in the 1990s*, New York: Berghahn Books.

Caspersen, Nina; Gueudet, Sophie (2025) "'No longer what you used to be': Renegotiating relations between de facto states and their patrons", *European Journal of International Relations* 31 (1), str. 178-202.

Chandler, David (2000) *Bosnia: Faking Democracy after Dayton*, London: Pluto Press.

Ciorciari, John D.; Haacke, Jürgen (2019) "Hedging in international relations: An introduction", *International Relations of the Asia-Pacific* 19 (3), str. 367-374.

Cohen, Saul Bernard (2009) *Geopolitics: The Geography of International Relations*, Lanham: Rowman & Littlefield.

Cotella, Giancarlo; Berisha, Erblin (2021) "The impact of China's Belt and Road Initiative on the Western Balkan Region: An erosion of EU conditionality?", *European Spatial Research and Policy* 28 (2), str. 165-186.

Council of the EU (2023) *The Granada Declaration*, Statements and remarks 706/23, Brussels, 6. 10. 2023. https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/10/06/granada-declaration/pdf/ (24. 3. 2026).

Council of the European Union (2022) *A Strategic Compass for Security and Defence*, Brussels.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju (2021) *Izvještaj o radu Državne regulatorne komisije za električnu energiju u 2021. godini*, Tuzla. https://www.derk.ba/DocumentsPDFs/DERK-Izvjestaj-o-radu-2021-b.pdf (11. 3. 2026).

Državna regulatorna komisija za električnu energiju (2025) *Izvještaj o radu Državne regulatorne komisije za električnu energiju u 2025. godini*, Tuzla. https://www.derk.ba/DocumentsPDFs/DERK-Izvjestaj-o-radu-2025-b.pdf (11. 3. 2026).

Džankić, Jelena (2018) "Capturing contested states: Structural mechanisms of power reproduction in Bosnia and Herzegovina, Macedonia and Montenegro", *Southeastern Europe* 42 (1), str. 83-106.

Đorđević, Vladimir; Turcsányi, Richard Q.; Vučković, Vladimir (2021) "Beyond the EU as the 'only game in town': The Europeanisation of the Western Balkans and the role of China", *Eastern Journal of European Studies* 12 (2), str. 21-45.

Eisenstadt, Shmuel N.; Roniger, Luis (1980) "Patron–client relations as a model of structuring social exchange", *Comparative Studies in Society and History* 22 (1), str. 42-77.

Ejdus, Filip (2020) *Crisis and Ontological Insecurity: Serbia's Anxiety over Kosovo's Secession*, Cham: Palgrave Macmillan.

European Commission (2024) *Report on progress in Bosnia and Herzegovina – March 2024*, Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, COM(2024) 129 final, Brussels, 12. 3. 2024. https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu (24. 3. 2026).

European Council (2024) *European Council meeting (19 December 2024) – Conclusions*, EUCO 50/24, CO EUR 44, CONCL 6, Brussels, 19. 12. 2024. https://www.consilium.europa.eu/media/jhlenhaj/euco-conclusions-19122024-en.pdf (24. 3. 2026).

European External Action Service (2025) "Bosnia and Herzegovina: Statement by the Spokesperson on the criminal conviction in appeal of Republika Srpska President Milorad Dodik", Brussels, Belgium 1. 8. 2025. https://www.eeas.europa.eu/eeas/bosnia-and-herzegovina-statement-spokesperson-criminal-conviction-appeal-republika-srpska-president_en (4. 4. 2026).

FENA (2025) "A new partnership program between Bosnia and Herzegovina and NATO adopted in Brussels", Federalna novinska agencija, 23. 10. 2025. https://fena.ba/article/1648744/a-new-partnership-program-between-bosnia-and-herzegovina-and-nato-adopted-in-brussels (24. 3. 2026).

Ghincea, Marius; Pleșca, Laurențiu (2025) "From transformation to demarcation: explaining the EU's shifting motivations of the enlargement policy", *Journal of European Public Policy* 32 (12), str. 2999-3033.

Håkansson, Calle (2024) The Ukraine war and the emergence of the European commission as a geopolitical actor, *Journal of European Integration* 46 (1), str. 25-45.

Haroche, Pierre (2022) "A 'geopolitical Commission': Supranationalism meets global power competition", *JCMS: Journal of Common Market Studies* 61 (4), str. 970-987.

Hina (2025) "Veleposlanik BiH: Rusko spašavanje vojnika Dodika u UN-u neslavno završilo", *Index.hr*, 8. 8. 2025. https://www.index.hr/vijesti/clanak/rusko-spasavanje-vojnika-dodika-u-unu-neslavno-zavrsilo/2697753.aspx (5. 2. 2026).

Hunter, Tom; Wunsch, Natasha; Bélanger, Marie-Eve (2025) "A geopolitical turning point? Enlargement discourse after the Russian invasion of Ukraine", *European Union Politics* 26 (4), str. 689-713.

Index.hr (2025) "Rusija zbog Dodika poslala upozorenje cijelom Balkanu: Posljedice će biti teške", 26. 2. 2025. https://www.index.hr/vijesti/clanak/rusija-zbog-dodika-poslala-upozorenje-cijelom-balkanu-posljedice-ce-biti-teske/2646205.aspx (1. 2. 2026).

Jones, David Martin; Jenne, Nicole (2022) "Hedging and grand strategy in Southeast Asian foreign policy", *International Relations of the Asia-Pacific* 22 (2), str. 205-235.

Katzenstein, Peter J. (1985) *Small States in World Markets: Industrial Policy in Europe*, Ithaca: Cornell University Press.

Kinnvall, Catarina (2004) "Globalization and religious nationalism: Self, identity, and the search for ontological security", *Political Psychology* 25 (5), str. 741-767.

Kočan, Faris (2023) *Identity, Ontological Security and Europeanisation in Republika Srpska*, Cham: Palgrave Macmillan.

Kočan, Faris; Zupančič, Rok (2022) "'Ethnicizing' the EU's Involvement in Post-Conflict Societies: The Case of Ontological Insecurity in Republika Srpska", *Uluslararası İlişkiler Dergisi* 19 (73), str. 117-131.

Krolikowski, Alanna (2008) "State Personhood in Ontological Security Theories of International Relations and Chinese Nationalism: A Sceptical View", *Chinese Journal of International Politics* 2 (1), str. 109-133.

Kuik, Cheng-Chwee (2008) "The essence of hedging: Malaysia and Singapore's response to a rising China", *Contemporary Southeast Asia* 30 (2), str. 159-185.

Kuik, Cheng-Chwee (2016) "How do weaker states hedge? Unpacking ASEAN states' alignment behavior towards China", *Journal of Contemporary China* 25 (100), str. 500-514.

Kuik, Cheng-Chwee (2021) "Getting hedging right: A small-state perspective", *China International Strategy Review* 3 (2), str. 300-315.

Lim, Darren J.; Cooper, Zack (2015) "Reassessing hedging: The logic of alignment in East Asia", *Security Studies* 24 (4), str. 696-727.

Marleku, Alfred; Belaj, Elona (2025) "The influence of the Ukraine war on threat perceptions and security dynamics in the Western Balkans", *New Perspectives* 33 (3), str. 297-317.

Milosavljević, Milica (2022) "An (un)certain fate of EUFOR's Operation Althea", *Center for Geostrategic Research and Terrorism*, 1. 11. 2022. https://cegit.org/an-uncertain-fate-of-eufor-s-operation-althea/ (12. 2. 2026).

Mitzen, Jennifer (2006) "Ontological security in world politics: State identity and the security dilemma", *European Journal of International Relations* 12 (3), str. 341-370.

N1 (2025) "Prva reakcija ambasade Rusije na presudu Miloradu Dodiku", 1. 8. 2025. https://n1info.ba/vijesti/prva-reakcija-ambasade-rusije-na-presudu-miloradu-dodiku/ (1. 3. 2026).

N1 (2025) "Vijeće sigurnosti UN-a održalo zatvorene konsultacije o BiH nakon presude Dodiku", 8. 8. 2025. https://n1info.ba/vijesti/vijece-sigurnosti-un-a-odrzalo-zatvorene-konsultacije-o-bih-nakon-presude-dodiku/ (15. 3. 2026).

NATO (2025) "NATO reaffirms its steadfast commitment to security in Bosnia and Herzegovina and to safeguarding the Dayton Peace Agreement", 15. 4. 2025. https://www.nato.int/en/news-and-events/articles/news/2025/04/15/nato-reaffirms-its-steadfast-commitment-to-security-in-bosnia-and-herzegovina-and-to-safeguarding-the-dayton-peace-agreement (14. 3. 2026).

Ó Tuathail, Gearóid (1996) *Critical Geopolitics: The Politics of Writing Global Space*, Minneapolis: University of Minnesota Press.

Pavlićević, Dragan (2019) "Structural power and the China-EU-Western Balkans triangular relations", *Asia Europe Journal* 17 (4), str. 453-468.

Pejanović, Mirko (2005) *Politički razvitak Bosne i Hercegovine u postdejtonskom periodu*, Sarajevo: TKD Šahinpašić.

Press and information team of the Delegation to Bosnia and Herzegovina (2025) "On the cut to Bosnia and Herzegovina's allocation under the Growth Plan", *Delegation of the European Union to Bosnia and Herzegovina & European Union Special Representative in Bosnia and Herzegovina*, Sarajevo, 19. 7. 2025. https://www.eeas.europa.eu/delegations/bosnia-and-herzegovina/cut-bosnia-and-herzegovina%E2%80%99s-allocation-under-growth-plan_en (10. 2. 2026).

Richter, Solveig; Wunsch, Natasha (2019) "Money, power, glory: The linkages between EU conditionality and state capture in the Western Balkans", *Journal of European Public Policy* 27 (1), str. 41-62.

Rumelili, Bahar (ur.) (2015) *Conflict Resolution and Ontological Security: Peace Anxieties*, London: Routledge.

Salamé, Ghassan (ur.) (1994) *Lebanon's Renewal: The Peace Process and Power-Sharing*, New York: St. Martin's Press.

Samorukov, Maksim (2023) "Surviving the War: Russia-Western Balkan Ties After the Invasion of Ukraine", *Carnegie Endowment*, 25. 4. 2023. https://carnegieendowment.org/russia-eurasia/politika/2023/04/surviving-the-war-russia-western-balkan-ties-after-the-invasion-of-ukraine (14. 3. 2026).

Schweller, Randall L. (2004) "Unanswered threats: A neoclassical realist theory of underbalancing", *International Security* 29 (2), str. 159-201.

Smith, Ida Dokk; Overland, Indra; Szulecki, Kacper (2023) "The EU's CBAM and Its 'Significant Others': Three Perspectives on the Political Fallout from Europe's Unilateral Climate Policy Initiative", *JCMS: Journal of Common Market Studies* 62 (2), str. 603-618.

Subotić, Jelena (2016) "Narrative, ontological security, and foreign policy change", *Foreign Policy Analysis* 12 (4), str. 610-627.

Sud Bosne i Hercegovine (2025) "Donesena presuda u predmetu Milorad Dodik i drugi", 26. 2. 2025. https://www.sudbih.gov.ba/Post/Read/Donesena%20presuda%20u%20predmetu%20Milorad%20Dodik%20i%20drugi (24. 3. 2026).

Sud Bosne i Hercegovine (2025) "Otpremljena drugostepena presuda u predmetu protiv optuženih Milorada Dodika i Miloša Lukića", 1. 8. 2025. https://www.sudbih.gov.ba/Post/Read/Otpremljena%20drugostepena%20presuda%20u%20predmetu%20protiv%20optu%C5%BEenih%20Milorada%20Dodika%20i%20Milo%C5%A1a%20Luki%C4%87a (24. 3. 2026).

Thorhallsson, Baldur (2011) "Domestic buffer versus external shelter: Viability of small states in the new globalised economy", *European Political Science* 10 (3), str. 324-336.

Turčalo, Sead (2017) "Ethno-geo-political entrepreneurs and the creation of internal homelands in Bosnia and Herzegovina", u: Dvornik, Srđan (ur.), *Captured States in the Balkans*, Sarajevo: Heinrich-Böll-Stiftung, str. 40-45.

Turčalo, Sead (2020) "Geopolitička konstrukcija unutrašnjih domovina u postdejtonskoj Bosni i Hercegovini", *Dijalog: Časopis za filozofiju i društvenu teoriju* 3–4, str. 101-116.

V. K. (2025) "Ambasada Rusije poručila kako je na kocki opstanak BiH kao države: Došao je trenutak istine", *Klix.ba*, 7. 8. 2025. https://www.klix.ba/vijesti/bih/ambasada-rusije-

porucila-kako-je-na-kocki-opstanak-bih-kao-drzave-dosao-je-trenutak-istine/250807025 (20. 2. 2026).

Vangeli, Anastas (2019) "China: A new geo-economic approach to the Balkans", u: Bieber, Florian; Tzifakis. Nikola (ur.), *The Western Balkans in the World*, London: Routledge, str. 205-224.

Vuksanović, Vuk (2023) "Russia in the Balkans: Interests and Instruments", u: Fruscione, Giorgio (ur.), *Europe and Russia on the Balkan Front: Geopolitics and Diplomacy in the EU's Backyard*, Milan: Ledizioni/ISPI, str. 31-50.

Walt, Stephen M. (1987) *The Origins of Alliances*, Ithaca: Cornell University Press.

Waltz, Kenneth N. (1979) *Theory of International Politics*, Reading: Addison-Wesley.

Wankiewicz-Kłoczko, Paulina (2023) "Changes to the EU's EUFOR Althea operation in Bosnia and Herzegovina", *Ośrodek Studiów Wschodnich*, 7. 11. 2023. https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2023-11-07/changes-to-eus-eufor-althea-operation-bosnia-and-herzegovina (12. 2. 2026).

Wendt, Alexander (1999) *Social Theory of International Politics*, Cambridge: Cambridge University Press.

World Bank (2022) "Energy intensity level of primary energy (MJ/$2017 PPP GDP) - European Union, Bosnia and Herzegovina". https://data.worldbank.org/indicator/EG.EGY.PRIM.PP.KD?locations=EU-BA&name_desc=true (2. 2. 2026).

Zweers, Wouter; Drost, Niels; Henry, Baptiste (2023) *Little Substance, Considerable Impact: Russian Influence in Serbia, Bosnia and Herzegovina, and Montenegro*, The Hague: Clingendael Institute.

Zweers, Wouter; van der Putten, Frans-Paul; Petkova, Mirela (2020) *China and the EU in the Western Balkans: A Zero-Sum Game?*, The Hague: Clingendael Institute.

ANU BiH АНУ БиХ

The Geopolitical Position of Bosnia and Herzegovina in the Context of the Multipolar Geometry of Power and Europe's New Security Architecture

Abstract: This paper analyses the geopolitical position of Bosnia and Herzegovina within the context of the multipolar geometry of power and Europe's new security architecture, shaped in the aftermath of Russia's 2022 invasion of Ukraine. Within this architecture, Bosnia and Herzegovina functions as a borderland zone in which NATO's adaptation to new strategic circumstances, the formally accelerated process of European Union enlargement, and the increasingly explicit framing of enlargement as a geopolitical instrument and a vehicle for power projection by various democratic and authoritarian centres of power intersect. In such a constellation, the key question is not only the intensity of external influence on Bosnia and Herzegovina, but also the manner in which the post-Dayton, highly decentralised state architecture filters and further amplifies these pressures. The paper proceeds from the assumption that the foreign policy of Bosnia and Herzegovina is most accurately explained through the concept of "fragmented shelter", according to which political elites simultaneously seek asymmetrical external patrons, thereby precluding coherent national hedging in a multipolar environment. Empirically, the paper identifies three mechanisms of power that reshape Bosnia and Herzegovina's position within Europe's security geometry: the absence of a coherent transatlantic policy towards Bosnia and Herzegovina; Russia's "asymmetrical veto" and its patronage of Republika Srpska as instruments for blocking Euro-Atlantic processes; and China's economic approach, based on infrastructure lending without political conditionality, which may, over the long term, weaken the transformative capacity of the European Union. The policies of the so-called "kin-states" of Serbia and Croatia further deepen this fragmentation. Serbia does so through its special ties with the Republika Srpska entity, while Croatia deploys the European Union's normative power in order to influence Bosnia and Herzegovina, often in ways that depart from the Union's own standards.

Keywords: Bosnia and Herzegovina, multipolar order, geometry of power, European security architecture, NATO, European integration, resilience, regional cooperation, reforms